ب) طباق بمعنای طبقا عن طبق

معنای دیگر «طباق» چیست؟ «طباق» نه یعنی شبیه هم هستند. بلکه یعنی روی هم گذاشته شده‌اند: «لَتَرْكَبُنَّ طَبَقاً عَنْ طَبَقٍ»[1]؛ هر چیزی روی چیز دیگری قرار بگیرد، به‌نحوی‌که یک نحو احاطه باشد و بعد هم دوباره یک طبقه بیاید، این می‌شود «طباقا». یعنی «طبقا بعد طبق». اگر این جور معنا کنیم، «تفاوت»، یک معنای بسیار زیبا دارد. «وهو الذی خلق سبع سماوات طبقا بعد طبق، ما تری فی خلق طبق بعد طبق من تفاوت». «تفاوت» در اینجا یعنی چه؟ یعنی مثل هم هستند؟ یعنی انفصال، شکاف، خلأ؛ یعنی در این نظام هیچ شکافی نیست. معنای اول را جناب سید جلیل قدر مرحوم میرفندرسکی که از اجلای علماء هستند، دارند. در آن زمان سه عالم بزرگ با هم معاصر هستند: جناب شیخ بهائی، جناب میرداماد، جناب میرفندرسکی با هم معاصر بودند. میرفندرسکی یک قصیده‌ای دارند که همین معنای اول را بیان می‌کنند.

> «چرخ با این اختران نغز و خوش زیباستی
>
> صورتی در زیر دارد هرچه بر بالاستی
>
> صورت زیرین اگر با نردبان معرفت
>
> بر رود بالا همان با اصل خود یکتاستی»**[2]**

«صورتی در زیر دارد هرچه بر بالاستی»؛ می‌خواهد بگوید طباقا و مشابهات. ظاهر شعر ایشان این است که «طباقا» را بمعنای اول گرفته است. یعنی همه شبیه هم هستند. صورتهای زیرین و بالا و پایین یکی هستند. اینجا را می‌بینی، اینجا آیینه‌ی آنجا است. آنجا آیینه‌ی اینجا است. «و اَلدُّنْیا رَسْمُ اَلْآخِرَةِ، وَ اَلْآخِرَةُ رَسْمُ اَلدُّنْیا وَ لَیْسَ اَلدُّنْیا اَلْآخِرَةَ وَ لا اَلْآخِرَةُ اَلدُّنْیا»[3]؛ البته منافاتی با معنای دوم ندارد. معنای دوم - طبقا عن طبق - اتصال تدبیر را می‌گوید. از خود آیه‌ی شریفه، برای اینکه نسبت به سیاق اظهر باشد، کلمه‌ی «من فطور» است. «فطور» شکاف و خلأ است. آیه می‌فرماید چون طباقا است، «ما تری فی خلق الرحمن من شقاق».

---

[1]. سوره‌ی انشقاق، ص ۱۹.

[2]. رضاقلی خان هدایت، تذکره‌ٔ ریاض العارفین، روضه‌ٔ دوم در ذکر فضلا و محقّقین حکما، بخش چهارم: ابوالقاسم فندرسکی قُدِّسَ سِرُّهُ.

[3]. علامه‌ی مجلسی، بحار الأنوار، ج ۳۰، ص ۵۳.

بازبینی #2
ایجاد شده 7 فوریه 2024 17:24:33 توسط ... .
به روزرسانی شده 10 فوریه 2024 13:26:33 توسط ... .